



SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 6. maijā

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Jānis Neimanis, tiesneši Mārtiņš Mits un Juris Juriss, kolēģijas sēdē izskatījusi [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 67/2025),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Kriminālprocesa likuma 79. panta trešo daļu, 321.¹ panta pirmo daļu un 570. panta pirmo daļu (turpmāk arī – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 90. pantam un 92. panta pirmajam un ceturtajam teikumam;

1.2. apturēt Rīgas pilsētas tiesas [datums] sprieduma izpildi krimināllietā Nr. [..].

2. Kriminālprocesa likuma 79. panta trešā daļa paredz: „Aizstāvis piedalās lietā no vienošanās noslēgšanas brīža, ja aizstāvamā persona ieguvusi tiesības uz aizstāvību šajā likumā noteiktajā kārtībā. Aizstāvis nevar bez aizstāvamā piekrišanas atteikties no aizstāvēšanas, kas jāveic saskaņā ar vienošanos.”

Kriminālprocesa likuma 321.¹ panta pirmā daļa nosaka: „Tiesas sprieduma vai lēmuma, ar kuru tiek pabeigta tiesvedība, pieejamības diena ir diena, kad spriedums vai lēmums vai sprieduma vai lēmuma tulkojums ir saņemams tiesas kancelejā.”

Savukārt Kriminālprocesa likuma 570. panta pirmā daļa paredz: „Kasācijas sūdzību vai protestu iesniedz ne vēlāk kā 10 darbdienu laikā vai, ja tiesa pagarinājusi pārsūdzības termiņu, ne vēlāk kā 20 darbdienu laikā pēc dienas, kad kļuvis pieejams pilns tiesas nolēmums.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemta pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija vērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma normu satversmība. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt no Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkta izriet prasība pieteikumā minēto uzskatu pamatot.

Personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja, pirmkārt, personai Satversmē ir ietvertas konkrētas pamattiesības un, otrkārt, tieši apstrīdētā norma personai aizskar šīs Satversmē ietvertās pamattiesības (*sk., piemēram,*

Satversmes tiesas 2020. gada 30. decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-08-01 11. punktu).

6.1. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija [datums] pieņēma lēmumu krimināllietā, ar kuru tā atstāja negrozītu Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas spriedumu par Pieteikuma iesniedzējas atzīšanu par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Minētajā apgabaltiesas lēmumā norādīts, ka pilns tiesas nolēmums būs pieejams [datums]. [datums] Pieteikuma iesniedzēja saņēma lēmuma rakstveida tulkojumu. Pēc lēmuma tulkojuma saņemšanas Pieteikuma iesniedzēja noslēdza vienošanos ar aizstāvi, kurš [datums] iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas lēmumu. Rīgas apgabaltiesas tiesnesis atteicās pieņemt sūdzību, jo tā iesniegta pēc likumā noteiktā termiņa. Senāta tiesnesis, citstarp pamatojoties uz apstrīdētajām normām, Rīgas apgabaltiesas tiesneša lēmumu atstāja negrozītu.

No pieteikuma izriet, ka apstrīdētās normas bez pamatota iemesla aizliedz aizstāvim pārsūdzēt apgabaltiesas lēmumu pēc tam, kad tas saņemts Pieteikuma iesniedzējai saprotamā valodā. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 79. panta trešajai daļai aizstāvis piedalās lietā no vienošanās brīža, taču šis apstāklis, kā arī tas, ka Pieteikuma iesniedzējai bija nepieciešams lēmuma tulkojums, netiek ņemts vērā, jo termiņš kasācijas sūdzības iesniegšanai tiek skaitīts no dienas, kad Pieteikuma iesniedzējai kļuvis pieejams pilns tiesas nolēmums. Tādējādi no pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja savu pamattiesību aizskārumu pēc būtības saista ar to, ka termiņš kasācijas sūdzības iesniegšanai tiek skaitīts no pilna tiesas nolēmuma pieejamības dienas, nevis no dienas, kad Pieteikuma iesniedzēja noslēdza vienošanos ar aizstāvi. Taču termiņu apelācijas instances tiesas nolēmumu pārsūdzībai regulē Kriminālprocesa likuma 570. panta pirmā daļa. Proti, Kriminālprocesa likuma 79. panta trešā daļa paredz vien kārtību, no kura brīža aizstāvis piedalās krimināllietā, savukārt Kriminālprocesa likuma 321.¹ panta pirmā daļa noteic, kura diena ir uzskatāma par tiesas nolēmuma pieejamības dienu. No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem nav gūstams apstiprinājums tam, ka Kriminālprocesa likuma 79. panta trešā daļa un 321.¹ panta pirmā daļa pati par sevi aizskartu Pieteikuma iesniedzējai Satversmē ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to pieteikums daļā par Kriminālprocesa likuma 79. panta trešās daļas un 321.¹ panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1., 90. pantam un 92. panta pirmajam un ceturtajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

6.2. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Kriminālprocesa likuma 570. panta pirmā daļa aizskar viņai Satversmes 1. un 90. pantā ietvertās pamattiesības. Proti, tikai pēc tam, kad persona ir saņēmusi spriedumu ar tā tulkojumu, ir nodrošinātas personas tiesības zināt savas tiesības un tādējādi īstenot savas tiesības uz advokāta palīdzību.

Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi, kā arī vispārīgi norādīts, ka jebkurai personai ir tiesības zināt to, kāpēc viņai tiek piemērots kriminālsods un kādēļ viņas sūdzībā sniegtā juridiskā argumentācija nav pareiza. Tomēr no pieteikumā sniegtā pamatojuma nav gūstams apstiprinājums tam, kādā veidā Kriminālprocesa likuma 570. panta pirmā daļa liegtu Pieteikuma iesniedzējai tiesības zināt savas tiesības vai radītu kādas citas nelabvēlīgas tiesiskās sekas. Tāpat pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, kādas konkrētas uz Pieteikuma iesniedzēju attiecināmas pamattiesības izriet no Satversmes 1. panta un kā izpaužas Kriminālprocesa likuma 570. panta pirmās daļas iespējamā neatbilstība minētajai Satversmes normai.

Līdz ar to pieteikums daļā par Kriminālprocesa likuma 570. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1. un 90. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

6.3. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka Kriminālprocesa likuma 570. panta pirmā daļa aizskar viņas tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesības uz efektīvu aizstāvību.

Līdz ar to pieteikums par Kriminālprocesa likuma 570. panta pirmās daļas (turpmāk – apstrīdētā norma) atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un ceturtajam teikumam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu persona ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību vienīgi tad, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai ja personai šādu iespēju nav.

Senāta lēmums, ar kuru atstāts negrozīts apgabaltiesas tiesneša lēmums par atteikšanos pieņemt kasācijas sūdzību, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 570. panta trešo daļu nav pārsūdzams. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrais teikums nosaka: „Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad stājies spēkā Senāta tiesneša lēmums. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2025. gada 3. aprīlī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un ceturtajam teikumam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Apstāklis, ka kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņā netiek ņemts vērā vienošanās noslēgšanas brīdis, nav samērīgs. Minētā norma neatbilst arī Satversmes 92. panta ceturtajam teikumam, jo tā neņem vērā, ka, lai efektīvi īstenotu tiesības uz aizstāvību, apsūdzētajam ir nepieciešams iepazīties ar nolēmuma argumentāciju tam saprotamā valodā, savukārt aizstāvim – izskaidrot visas juridiskās nianšes un apsvērumus savam klientam.

Kritēriji, pēc kuriem vērtējama tiesību normas atbilstība Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertajām personas tiesībām uz taisnīgu tiesu, var atšķirties atkarībā no tā, vai konkrētā tiesību norma pilnībā liedz personai noteiktas, konkrētajā situācijā nodrošināmas garantijas tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 14. jūnija spriedumu lietā Nr. 2017-23-01*) vai paredz šo garantiju ierobežojumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa spriedumu lietā Nr. 2011-16-01*).

Likumdevējam ir plaša rīcības brīvība pieņemt procesuālos likumus, noteikt lietu kategorijas, kuras attiecīgajos procesos tiek skatītas, noteikt, kādas lietas ir katras tiesu iestādes kompetencē, un lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta*

sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 27.2. punktu). Turklāt Satversmes 92. pants neparedz konkrēta jautājuma izšķiršanu atbilstoši tādām procesuālajām regulējumiem, kādu persona vēlas (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 10. punktu*).

Savukārt ikviena tiesības uz advokāta palīdzību saprotamas kā subjektīvās tiesības uz kvalificētas juridiskās palīdzības saņemšanu, proti, personai nolūkā aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā ir tiesības saņemt tai nepieciešamo juridisko palīdzību no personām, kas ir ieguvušas attiecīgās zināšanas un iemaņas (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01 5. punktu*). Šādā nolūkā var būt nepieciešams, lai juridiskās palīdzības sniedzējs aizstāvības nodrošināšanā ne tikai līdzdarbotos, piemēram, konsultētu personu par tās tiesībām un pienākumiem, sagatavotu juridisku dokumentu projektus un palīdzētu personai tiesā, bet arī faktiski rīkotos aizstāvamās personas interesēs. Arī sūdzības parakstīšana, lai iesniegtu to tiesā, ietilpst aizstāvja sniegtās juridiskās palīdzības tvērumā (*sk. Satversmes tiesas 2024. gada 18. oktobra sprieduma lietā Nr. 2023-42-01 10. punktu*).

Pieteikumā ir citēta Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 92. panta pirmo un ceturto teikumu, norādīts uz Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 92. pantā ietverto pamattiesību ierobežojumu, kā arī izteikti vispārīgi apsvērumi par šā ierobežojuma leģitīmo mērķi un neatbilstību samērīguma principam. Tomēr pieteikumā nav pamatots, ka no Satversmes 92. panta izrietētu likumdevēja pienākums paredzēt to, ka gadījumā, ja persona savas tiesības uz aizstāvību īsteno ar aizstāvja starpniecību, termiņš kasācijas sūdzības iesniegšanai skaitāms nevis no tiesas nolēmuma pieņemšanas dienas, bet gan cita brīža. Tāpat pieteikumā nav sniegts Satversmes tiesas likumam atbilstošs juridiskais pamatojums tam, kādā veidā apstrīdētā norma nenodrošina personai tiesības uz advokāta palīdzību. Ņemot vērā minēto, Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi, kādēļ likumdevējs, paredzot, ka aizstāvim ir saistošs apstrīdētajā normā noteiktais pārsūdzības termiņš, būtu pārkāpis savu rīcības brīvību attiecībā uz pārsūdzības instances un kārtības noteikšanu.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un ceturtajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

9. Ievērojot to, ka lieta Satversmes tiesā nav ierosināma, šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādītais lūgums ir atstājams bez izskatīšanas.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

1. Atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 67/2025).
2. Atstāt bez izskatīšanas šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādīto lūgumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Jānis Neimanis